

אל-הי דוד ובונה ירושלים of חתימה The

The **מנהג ארץ ישראל** and are combined in **את צמה** and **ברכות** of **בונה ירושלים** are separated in **מנהג בכל**. The **אל-הי דוד ובונה** is: **אל-הי דוד ובונה** in **ברכה** of the **חתימה**. Both practices can point to the same **תוספתא** for support:

תוספתא מסכת ברכות (ליברמן) פרק ג' הלכה כה'—שמונה עשרה ברכות שאמרו חכמים כנגד שמנה עשרה אזכרות שבהבו לה' בני א-לים. כולל של מינים בשל פרושין ושל גרים בשל זקנים ושל דוד בבונה ירושלים. אם אמר אלו לעצמן ואילו לעצמן יצא.

The **אל-הי דוד ובונה ירושלים** based on the following: **תוספתא רי"ד** says not to recite

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קז' עמ' א'—אמר רב יהודה אמר רב: לעולם אל יביא אדם עצמו לידי נסיון, שהרי דוד מלך ישראל הביא עצמו לידי נסיון ונכשל. אמר לפניו: רבנו של עולם, מפני מה אומרים, אל-הי אברהם אל-הי יצחק וא-להי יעקב ואין אומרים א-להי דוד? אמר: אינהו מינסו לי, ואת לא מינסית לי. אמר לפניו: רבנו של עולם, בחנני ונסני. שנאמר (תהלים כ"ו) בחנני ה' ונסני וגו'. אמר: מינסנא לך, ועבידנא מילתא בהדך, דלדידהו לא הודעתיהו ואילו אנא קא מודענא לך, דמנסינא לך בדבר ערוה.

He further supports his position by pointing to the following: **אלמא שאין אומרים אל-הי דוד** **תוספתא רי"ד** concludes:

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיז' עמ' ב'—(שמואל ב' ז') ועשיתי לך שם גדול כשם הגדלים, תני רב יוסף: זהו שאומרים מגן דוד.

אל-הי דוד ובונה ירושלים interprets **יוסף's** position differently:

מדרש שמואל (בובר) פרשה כו—ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים וגו' (שמואל ב', ז', ט'), מיכאן קבעו חכמים אל-הי דוד ובונה ירושלים, כנגד אל-הי אברהם יצחק ויעקב. ובשבת אף על פי שאין העובר לפני התיבה מזכירו, המפטיר בנביא מזכירו, אל-הי דוד מצמיח ישועה לעמו ישראל.

אל-הי דוד must always be recited at some point in **תפלת שחרית**. When it is not recited as part of the combined **ברכות** of **בונה ירושלים** and **את צמה דוד**, it must be recited as one of the **ברכות** of the **הפטרה**.

It is important to note that in **הפטרה** of the **ברכה** **מסכת סופרים**¹ that speaks of **דוד**

1. This is how Abraham I. Schechter on page 24 of his PHD dissertation entitled: Studies In Jewish Liturgy, Seder Hibbur Berakot, published in 1930, describes the composition of **מסכת סופרים**: Evidently Babylonians who left their eastern home and came to reside in Palestine continued to regard the Babylonian rabbis as superior to the Palestinian. The Babylonian Jews in Palestine tried to introduce their native customs into the synagogues of their adopted country. They tried to dictate even in matters of liturgy in which Palestine remained supreme. Consequently, in the eighth century, the

does not include the words: אל-הי דוד.

מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק יג' הלכה יב'—שמחינו ה' אל-הינו באלהיו הנביא עבדך ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבא ויגל לבינו, ועל כסאו לא ישב זה, ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו, כי בשם קדשך נשבעת לו שלא תכבה נרו לעולם, בימיו תושע יהודה וישראל ישכון לבטח וזה שמו אשר יקראו ה' צדקינו. ברוך אתה ה' מצמיח קרן ישועה לעמו ישראל.

Why is it necessary to mention מלכות בית דוד in the ברכות of the הפטרה?

ספר שבולי הלקט סדר ברכות סימן קנז'—רחם ה' אל-הינו עלינו ועל כל ישראל עמך² פי' טופוס הברכה כמו שאמרנו. דוד תיקן על ישראל עמך ועל ירושלים עירך; ושלמה תיקן על הבית הגדול והקדוש. ואמר מר כל שאינו מזכיר מלכות בית דוד בבונה ירושלים לא יצא ידי חובתו. והטעם פי' אחי ר' בנימין נר"ו לפי שצריכים אנו להזכיר מלכות שמים ומלכות בית דוד ובית המקדש לפי מה שאמרו רז"ל: ביום שנחלקה מלכות בית דוד כפרו ישראל בשלשה דברים. כפרו בהקב"ה ובבית המקדש ובמלכות בית דוד כדכתיב (מלכים א' פרק יב'—טז)³ מה לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי, זו מלכות בית דוד. איש לאהליך ישראל, אל תקרי לאהליך אלא לאל-היך, שכפרו בהקב"ה. עתה ראה ביתך דוד, זהו בית המקדש. ואמר מר שאין ישראל נגאלין עד שיחזרו ויתבעו שלשתן שנאמר (הושע פרק ג', ה'): ואחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' אל-היהם, זו מלכות שמים; ואת דוד מלכם, זו מלכות בית דוד, ופחדו אל ה' ואל טובו, זהו בית המקדש כמה דתימא ההר הטוב הזה והלבנון. וגם בתפלה מזכירין שלשתן: משען ומבטח לצדיקים זה מלכות שמים, בונה ירושלים זה בית המקדש, מצמיח קרן ישועה זה מלכות בית דוד. ואל תתמה למה אין סדרן בתפילה כסדרן בפסוק לפי שהתפלה מסודרת על ענין אחר על סדר הפסוקים כדמפורש במגילה.

The practice of ending a ברכה with the words: אל-הי דוד enjoyed a second life as part of ברכת המזון:

ריקאנטי בראשית פרק יא' פסוק כו'—והחסיד הרב יצחק ז"ל בן הרב ז"ל היה נוהג לחתום בברכת המזון אל-הי דוד ובונה ירושלים כי אחרי שקרבו השם לעבודתו וזכה להיות רגל רביעי מן המרכבה, ולא הוזכר בתפלה, אנו מזכירין אותו בברכת המזון הרומז למלכות בית דוד, כמו שאמר דוד [פסחים קיט ע"ב] אני אברך ולי נאה לברך שנאמר [תהלים קטז, יג] כוס ישועות אשא וגו'.

spiritual forces of Palestine set out to reprieve their lost prestige, to manifest once more to their Babylonian opponents their ability to produce original literary creations and their non-dependence on Babylonian decisions. The result was the *Masseket Soferim*.

2. This is a reference to the third ברכה of ברכת המזון.

3. מלכים א', פרק יב', (טז)—וירא כל ישראל כי לא שמע המלך אליהם וישבו העם את המלך דבר לאמר מה לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי לאהליך ישראל עתה ראה ביתך דוד וילך ישראל לאהליו.

TRANSLATION OF SOURCES

'תוספתא מסכת ברכות (ליברמן) פרק ג' הלכה כה'-The 18 Brachot of Shemona Esrei represent the 18 times G-d's name is recited in the chapter of Tehillim that begins: Havu Lashem Bnei Ailim. It is permitted to combine the Bracha concerning Minim with the Bracha concerning the Perushim; the Bracha concerning the converts with the Bracha concerning the Elders and the Bracha of Etz Tzemach Dovid with the Bracha of Boneh Yerushalayim. The alternative of dividing into two any of those Brachot is also permitted.

רב יהודה בשם רבי - תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קז' עמ' א' - Rab Judah said in Rab's name: One should never intentionally put oneself in a position of being tested, since David king of Israel did so, and failed. He said to G-d, 'Sovereign of the Universe! Why do we say in Shemona Esrei "The G-d of Abraham, the G-d of Isaac, and the G-d of Jacob," but not the G-d of David?' G-d replied, 'They were tried by me, but you were not.' Then, replied he, 'Sovereign of the Universe, examine and try me' — as it is written, Examine me, O Lord, and try me. He answered 'I will test you, and also grant you a special privilege; for I did not inform them of the nature of their trial beforehand, yet, I inform you that I will try you in a matter of adultery.'

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיז' עמ' ב' - From the verse: I will make for you a well known name like the giants, Rav Yosef derived the basis for reciting Magen Dovid.

מדרש שמואל (בובר) פרשה כו' - Based on the verse: I will make for you a well known name like the giants, our Rabbis composed the Bracha: Elokei Dovid Oo'Boneh Yerushalayim, so that we would recite the name Dovid after G-d's name just like we recite the names of Avrohom, Yitzchak and Yaakov after G-d's name. On Shabbat, although the prayer leader does not recite the words: Elokei Dovid Oo'Boneh Yerushalayim, the one who reads the Maftir recites those words in the Bracha: Elokei Dovid Matzmiach Yeshua L'Amo Yisroel.

ספר שבולי הלקט סדר ברכות סימן קנז' - In Birkat Hamazone, the formula of the Bracha is: Rachelem Hashem Eloheinu Aleinu V'Al Kol Yisroel Amecha. King David coined the words: Al Yisroel Amecha V'Al Yerushalayim Irecha. King Solomon coined the words: Al Habayis Ha'Gadol V'Ha'Kadosh. Mar said: whoever does not mention Malchut Dovid in the Bracha: Boneh Yerushalayim has not fulfilled his obligation. The reason is given by my brother, Rav Binyamin as follows: it is necessary to mention the Kingdom of Heaven and the Kingdom of David and the Beit Hamikdash in accordance with what our Rabbis said: by splitting King David's kingdom after King Solomon's death the Jewish people denied three principles: they denied G-d's existence, the Beit Hamikdash and the Kingdom of

David as it is written: (Kings 1, 12, 16) What portion have we in David? We have no inheritance in the son of Yishai, those words represent the denial of the Kingdom of David; Concerning the words: To your tents (O'Halecha) O Israel; do not read the word as: O'Halecha but as Elokecha; these words represent the denial of G-d's existence. The words: now look at your house, David, represents the Beit Hamikdash. Mar further said: The Jewish people will not be redeemed until they repent and affirm all three principles as it is written: (Hosea 3, 5) afterwards the Jewish people will return and seek G-d their G-d, those words represent the Kingdom of G-d; the words: and David their King represents the Kingdom of David and the words: and they will fear G-d and his goodness represents the Beit Hamikdash as it is written: this good mountain and Lebanon. We also mention these three principles in Shemona Esrei: Misha'an Oo'Mivtach La'Tzaddikim represents the kingdom of Heaven; Boneh Yerushalayim represents the Beit Hamikdash and Matzmiach Keren Yeshua represents the Kingdom of David. Do not be taken aback by the fact that the themes of the Brachot in Shemona Esrei are not in the same order as they appear in the above verse because the order of the Brachot in Shemona Esrei is based on another rule, the order of the verses as outlined in Masechet Megilah.

ריקאנטי בראשית פרק יא' פסוק כו' -The Chasid, Rav Yitzchok, would end the Bracha of Boneh Yerushalayim in Birkat Hamazone with the words: Elokei Dovid Oo'Boneh Yerushalayim. He based his practice on the fact that Dovid Hamelech was brought close to G-d and merited being the fourth wheel on G-d's chariot. Since Dovid Hamelech is not mentioned in any of the Brachot of Shemona Esrei, we mention him in one of the Brachot of Birkat Hamazone in which there is a hint to Malchut Beit Dovid. This is in accordance with what the gemara tells us King Dovid said: I will recite the Zimun. It is fitting that I recite the Zimun in accordance with what is written: a cup of redemptions I will lift.

SUPPLEMENT

The Third ברכה of ברכת המזון

Our study of the ברכות of בונה ירושלים and את צמח דוד reveals a connection between the words of the ברכות, the third ברכה of ברכת המזון and the third ברכה that follows the recital of the הפטרה. Time does not permit a full comparison of the ברכות but a brief review of various versions of the third ברכה of ברכת המזון is a good way to begin:

סדר רב עמרם גאון הלכות סעודה

רחם ה' אל-הינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מלכות בית דוד משיחך ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו. רועינו זנינו מפרנסנו מכלכלנו הרוח לנו מהרה מצרותינו. ואל תצריכנו לידי מתנת בשר ודם. שמתנתם מעוטה וחרפתם מרובה, כי בשם קדשך הגדול והנורא בטחנו. ויבא אליהו משיח בן דוד בחיינו. ומלכות בית דוד מהרה תחזור למקומה. ומלוך עלינו אתה לבדך והושיענו למען שמך והעלנו לתוכה ושמחנו בה ונחמנו בציון עירך. ברוך אתה ה' בונה ירושלים.

סידור רב סעדיה גאון

רחם י-י אל-הינו עלינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל היכלך ועל מעונך ועל ציון משכן כבודך ועל הבית הגדול והקדוש אשר אתה שמוך נקרא עליו ומלכות בית דוד תחזור למקומה בימינו ובנה את ירושלים בקרוב. ברוך אתה י-י בונה ירושלים אמן.

רמב"ם סדר תפילות נוסח ברכת המזון

רחם י-י אל-הינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו ומלכות דוד משיחך תחזור למקומה בימינו ובנה ירושלים בקרוב כאשר דברת ברוך אתה י-י בונה ברחמיו את ירושלים.

סידור רבינו שלמה ברבי נתן הסיג'למסי

רחם י-י אל-הינו עלינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל הבית

הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו ומלכות בית דוד מהרה תחזיר למקומה בימינו ובנה את ירושלים בקרוב בנין עולם והעלינו לתוכה ושמחינו בבנינה. ברוך אתה יי' הבונה ברחמי את ירושלים, אמן.

מחזור ויטרי סימן פג ד"ה נברך שאכלנו

רחם יי' אלקינו עלינו ועל כל ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מלכות בית דוד משיחך ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו ועלינו. אלקינו אבינו רועינו רעינו זנינו פרנסינו וכלכלינו. והרויחנו והרווח לנו יי' אלקינו מהרה מכל צרותינו ואל נא תצריכנו יי' אלקינו לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלוואותם ולא נבוש לעולם ועד ותבנה ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו. ב-א בונה ירושלים. אמן:

ספר אור זרוע ח"א – הלכות סעודה סימן קצט

ומברך ברכה שלישית רחם ה' אל-הינו עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך. ועל מלכות בית דוד משיחך ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו אבינו רעינו זוננו פרנסינו כלכלינו הרויחנו הרויח לנו ה' אלקינו מכל שונאינו. ואל תצריכנו ה' אלקינו לא לידי מתנת ב"ו ולא לידי הלוואתם אלא לידך הקדושה והמלאה והרחבה ולא נבוש לעולם ועד ובנה ירושלים עה"ק ב"ב בא"י בונה ירושלים.

לקט יושר חלק א (או"ח) עמוד לז ענין ב

רחם ה' אל-הינו על ישראל עמך, ועל ירושלים עירך, ועל ציון משכן כבודך, ועל מלכות בית דוד משיחך, ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו. אל-הינו אבינו רעינו זוננו פרנסינו וכלכלינו והרויחנו, והרווח לנו ה' אל-הינו מהרה מכל צרותינו, ואל תצריכנו ה' אל-הינו לא לידי מתנת בשר ודם, ולא לידי הלוואתם, אלא לידך המלאה הרחבה הקדושה והפתוחה, ולא נבוש ולא נכלם לעולם ועד. ותבנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו, בא"י בונה ירושלים אמן.